Az opera nagyasszonya: MARTON ÉVA



Sok-sok évvel ezelőtt, még TV hiradós koromban készítettem az első interjút Marton Évával. Dolgunk végeztével a stáb összecsomagolt, elment, mi pedig sokáig beszélgettünk az elegáns Duna-parti szálloda egyik szobájában. Csatlakozott hozzánk férje, Zoltán is. Pezsgőt kortyoltunk, néztük az esti fényekben pompázó Lánchidat, a Halászbástyát, s mélyen egyetértettünk abban, hogy Budapest a világ legszebb városa. Nekünk legalábbis. Sok minden szóba került, akkori témáinkat kirostálta már szitáján az emlékezet, de máig nem feledem annak az estének a hangulatát. Azóta öröm számomra minden találkozás Marton Évával. Kevés világsztár viselkedik olyan természetesen, mint ő. Vele még az egyébként nagyon macerás fotózás is élvezet. Tehetségén és szorgalmán kívül a derű, a humor, az életvidámság a legfőbb hozománya. Akivel a szakma és az élet legkomolyabb kérdései után mindenféle női csacskaságról is jóízűen el lehet beszélgetni.

▸ Bolygó hollandi

Stílszerűen ezzel az operacímmel illethetném Marton Évát, hisz életformája immár évtizedek óta az állandó utazás. Nemrég érkezett haza Barcelonából, ahol egy nemzetközi énekverseny zsűritagja volt, a szakma sok-sok kiválósága társaságában. A versengés előestélyén koncertet adott, mire kollégái tréfásan megjegyezték: a több, mint négyszáz jelentkezőből többen azonnal visszamondják majd a jelentkezést, ha meghallják a hangját. 1972-ben, amikor



Marton Éva a Frankfurt am Main-i Operában debütált, talán sem ő, sem a szerződtetői nem gondoltak ilyen fényes karrierre. A frankfurtiak megbecsülését jelzi, hogy a tavalyi szezont vele nyitották. Két gálaestre is meghívták –Puccini Manon Lescaut-ját énekelte- mindkettő tomboló sikerrel zárult. Nemrég Tokióban Tosca-ként ünnepelték, a Prágai Nemzeti Színház sztárvendégeként. Járt már a felkelő nap országában a Varsói Operával is. Furcsa egy helyzet, cseh, majd lengyel társulattal magyar énekesnőként olasz operát énekelni a japán fővárosban. Önkéntelenül adódik a kérdés, vajon hányszor vált ilyenkor nyelvet gyors egymásutánban?

- Nem beszélek olyan sok nyelven. Németül, angolul, és olaszul. Ami meg nem megy, azt megnézem a szótárban. Különösen a szakkifejezéseket.

- Hogyan lehet egy ismeretlen társulat előadásában mindössze néhány próbával főszerepet játszani?

- Videokazettán megkapom a darabot, látom a színpadképet, hol kell ki és bemennem, mik a járások, mi ezt így nevezzük. Jegyzeteket készítek, és már úgy utazom ki Tokióba, hogy nemcsak a szerepemet tudom.

A pálya emlékei

Legutóbb kedvenc tárgyairól is faggattam. Nehéz volt a válogatás, hisz budai, és Monte Carlo-i otthonát egyaránt zsúfolásig megtöltik a partnerektől, barátoktól és rajongóktól kapott emlékek. Tárgyai, még a legegyszerűbbek is kultúrtörténeti jelentőségűek, hisz az operairodalom gyöngyszemei mellett rangos előadásokat és világhírű művészpartnereket idéznek.

-Az, hogy kidobjak valamit, szóba sem jöhet. Inkább rakosgatom őket innen oda, onnan ide. Az emberek rengeteg apró dologgal kedveskednek, amiket én megőrzök, hisz mind a szeretetük jele. Ha már unom valamelyiket, legfeljebb elteszem egy dobozba, de az is előfordult már, hogy elővettem, és az újrafelfedezés örömével tettem valamely főhelyre.

-Közismert a maci-gyűjtő szenvedélyed, bár most csak egyetlen egyet látok a szemközti fotelban.

-Ő Charlie von Chicago, merthogy Chicago-ban kaptam, és azért ül ott, mert a legjobb barátnőmet várta a nyáron, a lányom esküvőjén. A "mackó-mánia" talán jó harminc évvel ezelőtt kezdődhetett, azzal a kabalamackóval, amit a férjemtől kaptam, amikor elhagytuk az országot. Megmutatni már nem tudom, mert egyszer egy bőrönddel együtt ellopták. Hajdani gyerekkori babám is elveszett a sok költözködés során, talán azért is oly kedves az a kézzel faragott baba, amelyet brüsszeli barátomtól, "Balga Belgától" kaptam egy ottani Tosca előadás után. A becenév a Csongor és Tünde Balgájára utal, barátunk jósága és kedvessége ugyanis a mai világban nemcsak ritka, de sokak számára már-már balga dolog.

- Csodálatos partnerekkel énekeltél, számos híres művész társaságát, barátságát élvezheted. Nézzük csak ezt a legfelső fotót…

- Pályám során valóban számtalan világhírű partnerem volt a milánói Scala-tól a New York-i Metropoliten-ig. Ez utóbbi híres Turandot előadásán készült a felvétel. Barátom, Birgit Nelson évtizedekig a legnagyobb Turandot volt. Mellette Franco Zefirelli, a dirigens, Elisabeth Taylor és Placido Domingo. Nagyon érdekes történet fűződik ehhez az estéhez. A szünetben bekopogott hozzám Elisabeth Taylor. Tudni kell rólam, hogy az előadások szüneteiben, különösen egy ilyen nehéz szerepben senki nem mer zavarni, még Zoltán, a férjem sem. Mire megszólalhattam volna, a hollywoodi filmcsillag csak annyit mondott, ne aggódjak, nem lesz a terhemre. Csendesen megülne csak egy széken, itt talán békén hagyják a rajongói. Akkor, ott, az én öltözőmben talált menedéket.

A kultúrdiplomata

- Neved mellett mindig ott szerepel, hogy magyar művész vagy. Te ezt a kezdetektől büszkén vállaltad, noha nem éppen azért próbáltál külföldön szerencsét, mert annak idején tenyerén hordozott itthon a szakma…

- Nekem nagyon fontos, hogy magyar vagyok, s öregbíthetem az ország, és a magyar muzsikusok amúgyis jó hírét a világban. A zenei nagyságoknál talán csak a tudósok arattak nagyobb sikereket, de ami ennél számomra sokkal meglepőbb, évek óta Márai Sándornak –különösen Olaszországban- óriási ismertsége van, sőt a sikerlistákat is hosszú ideig vezette. Egy New York-i barátom hívta fel rá a figyelmemet, azóta az egyik kedvencem. Bármerre megfordulok, figyelmesség gyanánt Márai kötetet ajándékozok. Próbálom így is propagálni a magyar kultúrát. Néha nagyon csodálkoznak a boltosok, hogy olyan sokat vásárolok ugyanabból a könyvből. Legutóbb, a madridi bemutatómon is Márait adtam szépen becsomagolva premier-ajándékként a kollégáimnak.

- És most egy másik bemutatóról: legutóbb Frankfurtban, a Manon Lescout-t modern környezetben, modern ruhákban játszottátok. Nem volt ez egy kissé különös?









MARTON ÉVA

- Az új felfogás, a mai ruhák megkönnyítik talán a befogadást, nem lesz a nézőktől olyan idegen, olyan múzeumi az előadás. Én nagyon szeretem, ha okosan újraértelmezik a darabot, ha a rendezőnek jó koncepciója van. Ilyenkor újabb értékek kerülnek a felszínre. Nem szabad mereven ragaszkodni a régi formákhoz. Valami hasonlót várhat a közönség a május 2-i Erkel Színházbeli új Lohengrin bemutatóján.

A professzor asszony

A pasaréti lakás egyik legbecsesebb "díszе" mostanság egy díszoklevél, amely a nappaliban, a zongora mögötti falon kapott helyet, és amely Marton Évát a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tiszteletbeli professzorának nevezi ki. Ezt a megtisztelő címet a nagyhírű intézet fennállása óta mindössze harmincan vehették át, Éva az első énekes a sorban, és Fischer Annie után a második nő. Mesterkurzusokat tart a hajdani alma mater falai között, ahol a jövő énekeseit szeretné a lehető legjobban felkészíteni. Pedagógusként nem ismerem őt, de mérhetetlen tudásán és szakmai tapasztalatain kívül adottsága lehet a tanításhoz is. Azon a bizonyos barcelonai énekversenyen kollégái nem véletlenül bízták rá a szóbeli értékelést. Marton Éva ugyanis úgy tudja az ifjú pályatársak tudtára adni hiányosságaikat, hogy véletlenül se sértse meg önérzetüket, ám okuljanak a kritikából.

- A mesterkurzusaimon mindig elmondom, hogy amit én elértem, azt mindenki elérheti, ha megfelelően dolgozik.



- Mi a legfőbb jótanács fellépés előtt?

- A legfontosabb, hogy az ember nem beszél sokat, nem ad például ilyen hosszú interjút- mondja tréfásan- de legalább ilyen lényeges, hogy nem terheli meg a testét, nem eszik nehéz ételeket. Nem árt, ha előtte kipiheni magát, nyugalmas az éjszakája, és biztos magában. Ha megtettem minden tőlem telhetőt, akkor annak eredménye is lesz. Mindezek után már csak egy nagyon boldog várakozás van bennem, hogy mindazokon túl, amit elmondtam, milyen pluszt tudok még hozzáadni az előadásmódomhoz.

A világsztár hétköznapjai

A nappali télikert-szerű kiugrójában kávézunk. A növények lombján átszűrődő napsugarak körbetáncolnak bennünket. Amilyen kellemesek, olyan kegyetlenül leleplezőek is. Éva arcát figyelem. Mindenféle kence-fice nélkül is sima, mint a bársony. Kutató pillantásomat kérdés nélkül is érti.

- Ez genetika. Persze kellően ápolom is, hiszen rengeteg make-up van rajtam az előadásokon. Japán készítményeket használok, drágák, de ezeket tartom a legjobbaknak. Én kés alatt még nem voltam, de az is biztos elkövetkezik egyszer. Ha már nem bírom magam a tükörben nézni, akkor nem fogok ellenállni, de megpróbálom krémekkel minél messzebbre kitolni ezt az időt.

- Férjed, Marton Zoltán három évtizedes orvosi pályáját maga mögött hagyva lett a menedzsered…

- Már azelőtt is évekig csinálta a két, nagyon megerőltető munkát. Aztán amikor mindkét gyerek kirepült a házból, úgy gondoltuk, eleget éltünk külön, jó lenne a hátralévő éveket együtt tölteni. A harmincnyolcadik házassági évfordulónkon vagyunk túl, s az idő oroszlánrészében én távol voltam tőle. Egyedül keltem, egyedül feküdtem, rengeteget szenvedtem ettől, hisz ő csak a nagy premierekre tudott utánam utazni. Csodálatos érzés, hogy most reggeltől-estig össze vagyunk zárva. Ilyen sok év után a házaspárok általában már kicsit unni szokták egymást. Nekünk meg épp most adatott meg, hogy örüljünk az állandó együttlétnek. Reggel együtt ébredni, megkérdezni a másiktól: "hogy aludtál?" Lehet, mindez banálisan hangzik, de nekem rettenetesen hiányzott.

- Ki nálatok a pénzügyminiszter?

- Zoltán.

- És akkor hogy működnek a pénzügyek, Te zsebpénzt kapsz?

- Bankkártyám van, arról belátásom szerint költök.

- Mesélj egy kicsit erről. A halandó, hétköznapi ember azt gondolná, egy világsztár mindent megengedhet magának, kénye-kedve szerint vásárolhat, Diort, Chanelt, a legdrágább márkákat, mikor mit kíván meg.

- Én sosem szórtam a pénzt. Ha van szabadidőm, megvásárolom amit kell, egyszerre több holmit, hisz ki tudja, mikor lesz legközelebb alkalmam? Főleg Hamburgban és Berlinben vannak kedvenc üzleteim. Ruhákra soha nem költöttem sokat, csak azt vettem meg, ami tényleg szükséges volt. A cipőkre már nagyobb figyelem jut. A privát életben jeansben járok és egyszerű pulóverben, mokasszinban, amit nagyon szeretek. Gyakran tornacipőben szaladok el itthonról, élvezem ezt az új divatot, éppúgy, mint a bőrdzsekit. Ha komolyabb az alkalom, akkor jön a kosztüm, az estékkel pedig nincs sok gondom, mert ha nincs fellépésem, nagyon nehezen



mozdulok ki hazulról. Étterembe olykor-olykor elmegyünk a barátainkkal, de bizony nagyon sajnálom a hangom nyüstölni egy füstös helyen, ahol alig lehet túlkiabálni a másikat. Hozzánk elég ritkán járnak vendégek, akkor magam főzök. Nem dicsekszem, de mindig elégedetten távoznak.

-Ezt az énedet azt hiszem igen kevesen ismerik.

-Általában megkérdezem, ki mit szeret, nehogy kellemetlen legyen a meglepetés. Igyekszem ízletes, de egészséges ételeket főzni. Legutóbb nyolcan voltunk itt, kínai fogásokat rendeltek. Csirkéből egy

érdekes kompozíciót csináltam, utána gyömbéres sertésoldalast, amit előtte édes-savanyú lében pácoltam, majd a sütőben fokhagymásan megsütöttem. Mondhatom, nagyon finom lett.

-Ha most Te jönnél vendégségbe hozzám, mit kérnél?

-Rakott káposztát, vagy sima fejtett bablevest, esetleg paprikás csirkét. Nagy kedvencem a rántott hús borjúból, de azt csak hotelben eszem, mert otthon utálom sütni. Itthon Zoltánnal nagyon egyszerűen étkezünk. Többnyire salátát, amit olaszosan



tálalok, mellé valami könnyű húsfélét, mondjuk pulykamellet. A férjem imádja a főzelékeket, amiket szívesen és főleg gyorsan elkészítek neki. Külföldön törzshelyeink vannak, ami bevált, azt nem csereberéljük. Londonban egyszer egy olyan kínai vendéglőbe vittek, ahol szó szerint a konyhában ettek a vendégek, egy hosszú asztalnál. Ott, a szemünk láttára főzték, sütötték az ételeinket. Az egész nagyon varázslatos volt, arról nem beszélve, hogy láttuk, mit milyen alapanyagból készítenek.

-Aki szívesen főz, általában kedvvel járja a piacokat is.

-Én nem, elvesztegetett időnek tartom. Igaz, minden házimunka hálátlan, hisz olyan kevés ideig van látszata. Takarítás, mosás, főzés, megcsinálod, és kezdhetsz mindent újra. A vasalást sokáig arra használtam, hogy tanultam közben. Ott a kotta, közben meg jár a kezed. A kényesebb holmikat, ingeket, blúzokat ma is magam vasalom, nem bízom senkire.

-Időd nagyrészét Monte Carlóban töltöd, a budapesti villa számodra tulajdonképp vendégház, noha itt együtt laknak immár felnőtt, saját családdal bíró gyermekeid is.

-Volt idő, amikor négy lakásunk volt. Kerestem ezt, vagy azt a cipőmet, kiderült nem itt van, a táskám amott, és így tovább. Megesett, hogy egy kedvenc darabból négyet is vettem, hogy bármikor felvehessem. Na, ezzel most jelentősen csökkent a "bolygó hollandiság".

-Beszéltünk már irodalomról, Márai kapcsán. Az írónak minden magyar kiadású műve itt sorakozik sok-sok más könyvvel a hálószobádban. Feszített mindennapjaidban mikor jut időd olvasni?

- Ha repülök, és ez gyakran van, újságokat és könyveket viszek csak magammal. Van úgy, hogy egy 10-12 órás út alatt kiolvasok egy regényt. De itthon is szakítok rá időt. Naponta elolvasom az összes komolyabb napilapot, szeretem tudni, mi történik körülöttem a világban. Nem politizálok, mert azt gondolom, egy művész a művészetnek éljen, és ne a politikának. Nekünk nem egy pártot kell szolgálnunk, hanem az egész országot. Ezek nem üres szavak. Persze, a politikusoknak is ugyanezt kellene tenni. Fájlalom, hogy ez nem így van.

Szerepek és könnyek...

- Sokak számára felejthetetlen élmény volt, amikor az őszi Zsidó Fesztivál Bruch hemutatóján némán peregtek a könnyeid.

- Az Úr angyalának a hangja voltam, a Mózes c. oratóriumban. Az előadás végén van egy csodaszép ária, egy lamento, aminek a szövege arról szólt, hogy mit kell tennie a zsidó népnek a túléléshez. Akkor sok minden átfutott bennem, és mélyen átéreztem mindenfajta emberi szenvedést. A budapesti Zsinagógában először énekeltem, de főiskolás koromban hétvégeken a Mátyás templomban gyakran adtuk elő Haydn és Mozart miséit az Operaház zenekarával együtt. A Bazilikában Liszt Koronázási miséjében énekeltem, és Amerikában is tulajdonképpen egy templomban debütáltam. Ez 1975-ben történt New Yorkban, a híres St. Patrick katedrálisban. A Jézus útjáról szóló Howanes mű az orientális hangszereléssel egészen különleges hatású volt. Az egyházi zene egyébként sem teátrális, sokkal bensőségesebb,



mélyen a lelkünkbe hatoló muzsika, különösen egy felszentelt helyen, egy templomban előadva. Vannak helyezetek, amikor az ember nem tud ura lenni a könnyeinek, de azt hiszem, nem is kell. A Mózes végén is ültem csak csendben, és arra gondoltam, milyen jó, hogy mind együtt vagyunk…

Művészeti közéletiség

Alig érkezett haza Budapestre, Marton Éva máris temérdek feladatra készül. Gershwin-estre a Zeneakadémián, Janácek: Jenufa c. operájának cseh nyelvű bemutatójára az Operaházban. A premier után a Tavaszi Fesztivál nyitókoncertjén Schönberg dalestet ad, a Kocsis Zoltán vezényelte Nemzeti Filharmonikusokkal. Ezt követően, mint fővédnök vesz részt a Magyarországi Wagner Társaság közgyülésén, és már teljes erőbedobással készül a május 2-i Lohengrin bemutatójára, ahol Ortrudot énekli Wagner lánya, Catherina rendezésében. Nem utolsó sorban a Miskolci Operafesztivál művészeti igazgatójaként a június 11-26-ig tartó Bartók-Csajkovszkij koncertsorozat elökészítésén szorgoskodik, amelyet fáradhatatlanul reklámoz itthon és külföldön egyaránt. Kultúrdiplomataként nagyon szeretné, ha a Miskolci Operafesztivál olyan rangos lenne Közép-Európában, mint amilyen a salzburgi, a bayreuthi, vagy a müncheni tölünk nyugatabbra. A világjáró zenészkollégákon kívül azokra a művészekre épít, akiket nem tehetségük, hanem hiányos menedzselésük miatt nem ismer még a világ. Amit ő saját magának teremtett meg, most nagyvonalúan visszaadja imádott szakmájának. Finoman, elegánsan, minden különösebb csinadratta nélkül. De annál elszántabban. S ahogy én ismerem, sikerül neki…

Budapest, 2004. február 24.